

Ramowa ocena strategiczna oddziaływania na środowisko Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006

Warszawa, 16 lipca 2002

Materiał prezentowany na spotkaniu otwierającym konsultacje społeczne

Proces oceny

- Rola REC
- Ocena jest procesem ulepszającym dokument a nie tylko raportem końcowym
- Podstawą wyboru kryteriów - akty prawne i dokumenty strategiczne PL i UE
- Wybór pól ważności
- Współpraca z zespołami programującymi NPR
- Ocena końcowa

Ocena strategiczna oddziaływania na środowisko Narodowego Planu Rozwoju realizowana jest przez Regionalne Centrum Ekologiczne na Europę Środkową i Wschodnią (REC) dla Ministerstwa Gospodarki, które wyraziło zainteresowanie jej przeprowadzeniem. Prace te finansowane są przez rządy – włoski i norweski. REC posiada doświadczenie w wykonywaniu podobnych ocen dla NPR i programów operacyjnych m.in. w Czechach i Słowenii.

Należy zwrócić uwagę, że strategiczna ocena oddziaływania na środowisko nie jest li tylko raportem końcowym, lecz procesem służącym ulepszeniu dokumentu poddawanego ocenie. Przedmiotem oceny jest Narodowy Plan Rozwoju – dokument ogólny z wyjątkiem części regionalnej. Strategiczna ocena jest częścią środowiskową oceny *ex-ante*.

Zespół ekspertów rozpoczął pracę w końcu marca 2002 r. Punktem wyjścia do pracy nad oceną były akty prawne i dokumenty strategiczne Polski i Unii Europejskiej, m.in. Prawo ochrony środowiska, II Polityka Ekologiczna Państwa, 6 Program Działań na rzecz Środowiska UE. Posłużyły one do sformułowania listy ponad pięćdziesięciu kryteriów. Następnie kryteria te zostały zestawione w tabeli z działaniami przewidywanymi w programach sektorowych NPR, co pozwoliło ustalić pola ważności. Wyniki zostały omówione na spotkaniach z resortowymi zespołami programującymi, co umożliwiło ich weryfikację. Następnie przygotowana została wstępna robocza synteza oceny i rozesłana w celu skonsultowania do poszczególnych resortów.

Na tym etapie, ponieważ nie istniał jeszcze wiodący dokument, tj. Narodowy Plan Rozwoju, zespół pracował na wstępnych materiałach przygotowywanych przez resorty w ramach sektorowych programów operacyjnych.

Z końcem czerwca, gdy został udostępniony projekt Narodowego Planu Rozwoju zespół rozpoczął pracę nad pełną oceną właściwego dokumentu. Poniżej prezentujemy pierwsze spostrzeżenia po lekturze tego dokumentu.

Ogólne spostrzeżenia

- Ochrona środowiska (zrównoważony rozwój) – kosztem czy atutem rozwojowym
- Działania końca rury – a działania u źródła
- Diagnoza - cele - kierunki działania – potrzeba szerszego podejścia problemowego i spójności

Narodowy Plan Rozwoju powstawał w bardzo szybkim tempie, a jego autorzy starali się sprostać nie tylko wymogom formalnym, których spełnienie jest niezbędne, by mógł być on rzeczywistym instrumentem programowania funduszy strukturalnych, lecz także wyzwaniom rozwojowym, które stoją przed naszym krajem. Ochrona środowiska znalazła w nim istotne miejsce obok celów społecznych i ekonomicznych. Tym niemniej funkcjonuje ona jako wydzielony niezbędny koszt, tymczasem mogłaby zaistnieć jako atut rozwojowy np. jeden z motorów konkurencyjności, czy innowacyjności. Inaczej mówiąc, widzimy możliwość dostarczenia argumentów, dzięki którym NPR będzie mógł lepiej realizować zasady zrównoważonego rozwoju, gdyż takiego podejścia, zgodnego z zasadą konstytucyjną, jak do tej pory brak w tym dokumencie. Jednocześnie ta zmiana akcentów z niezbędnego obciążenia na poszukiwanie proekologicznych korzyści rozwojowych winna w przyszłości zbliżyć Polskę jako członka UE do tzw. Grupy państw „zielonych”, tzn. państw skandynawskich, Holandii, Niemiec i Austrii.

Istotną zasadą przy planowaniu działań w ochronie środowiska jest pierwszeństwo dla działań „u źródła”, w odróżnieniu od działań „końca rury”, bowiem te ostatnie są mniej skuteczne i dużo droższe. Stąd też uważamy za wskazane wprowadzenie do Narodowego Planu Rozwoju zmian, które pozwolą uwzględnić w nim tę zasadę.

Ważne także wydaje się szersze podejście problemowe, a nie statyczne w części dotyczącej diagnozy oraz większa spójność diagnozy, celów i kierunków działania. Przykładowo - zaplanowane działania w gospodarce wodnej nie znajdują dostatecznego uzasadnienia w diagnozie, w postaci zapisów np. o jakości wody. Zabrakło w diagnozie podkreślenia faktu, że Polska posiada bogatą różnorodność biologiczną np. że „co czwarty bocian to >>Polak<<”.

Spostrzeżenia szczegółowe

- Promowanie zielonej przedsiębiorczości
- Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich
- Zintegrowane podejście do infrastruktury ochrony środowiska
- Transport – podstawowe dylematy:
  - zarządzanie popytem czy jego zaspokajanie (budowa infrastruktury)
  - transport samochodowy vs transport kolejowy
  - transport indywidualny vs zbiorowy i niezmotoryzowany

Należy z zadowoleniem przyjąć fakt, że w NPR znalazło się miejsce na rozwój proekologicznych technologii i wspieranie zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwach; wydaje się jednak, że NPR mógłby stać się narzędziem promowania zielonej przedsiębiorczości w ogóle. Dlatego na to zagadnienie spojrzeć należy wielosektorowo a nie tylko poprzez sektor konkurencyjność gospodarki. Takie zagadnienia jak ekoinnowacyjność, integracja z ochroną środowiska, zielone miejsca pracy, zielony rynek czy ekologiczna odpowiedzialność biznesu powinny przewijać się praktycznie przez cały NPR i wszystkie sektory.

Ważne jest wzmocnienie zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich, uwzględnienie nowych trendów we Wspólnej Polityce Rolnej. W ramach zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich winny zbiegać się takie aspekty jak Natura 2000, programy rolno-środowiskowe, agroturystyka, rolnictwo ekologiczne, rozwój wiejskości i ochrona przestrzeni kulturowej. Bez zintegrowanego podejścia nie będzie możliwe rozwiązanie bardzo trudnego problemu polskiego rolnictwa i terenów wiejskich.

Wśród działań zaplanowanych w sektorze środowisko dominuje budowa dużych obiektów związanych z gospodarką wodną (zbiorniki wodne, oczyszczalnie ścieków). Ani w diagnozie ani w II Polityce ekologicznej państwa nie ma argumentów i uzasadnienia do takiej koncentracji środków na budowach hydrotechnicznych. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na fakt wąskiego podchodzenia do rozwiązywania problemów środowiskowych. Budowa oczyszczalni czy budowa składowiska odpadów musi być powiązana z szerokim programem oszczędnego i efektywnego użytkowania zasobów naturalnych.

Najtrudniejsze dylematy do rozwiązania pojawiają się w sektorze transportu. Obecnie można powiedzieć, że pod względem infrastruktury transportowej Polska jest krajem zacofanym. Rozważając kwestie związane z budową infrastruktury, mówimy jednak o horyzoncie czasowym rzędu kilkudziesięciu lat, bowiem taka jest jej trwałość. Powstaje pytanie, czy i jak zmienią się w tym czasie nasze potrzeby, jak duży udział w rynku będzie miała tzw. telepraca, telezakupy - nie wymagające przemieszczania się; czy lepiej zaspokajać popyt czy nim zarządzać.

Kolejny dylemat to w jakim stopniu powinniśmy inwestować w transport samochodowy, a w jakim w kolejowy. Niezbędne jest przy tym widzenie potrzeby uwzględniania kosztów zewnętrznych. I w końcu czy powinniśmy promować transport indywidualny, czy raczej transport zbiorowy i niezmotoryzowany. Czy w NPR jest miejsce dla dużych systemów ścieżek rowerowych w dużych miastach czy nie?

Wstępne propozycje

- Proekologiczna argumentacja – aktywne podejście do ochrony środowiska
- Zielone miejsca pracy
- Poszukiwania optymalnego rozwiązania w transporcie
- Kryteria selekcji projektów – tworzenie rynku na produkty i usługi ekologiczne
- Proekologiczny monitoring wdrażania (wskaźniki)

Wstępne propozycje, które zespół oceniający zamierza przedstawić autorom NPR to:

- proekologiczna argumentacja, która pomoże wprowadzić do NPR aktywne podejście do ochrony środowiska,
- rozwiązania sprzyjające tworzeniu zielonych miejsc pracy, tj. łączące cele związane z zatrudnieniem z ochroną środowiska i z rozwojem lokalnym
- sugestie dotyczące optymalnych rozwiązań w sektorze transportowym,
- kryteria selekcji projektów, sprzyjające tworzeniu rynku na produkty i usługi ekologiczne oraz preferujące zachowania przyjazne środowisku,
- wskaźniki służące do proekologicznego monitoringu wdrażanych projektów

Co dalej?

- Kontynuacja pracy z zespołami programującymi
- Dokończenie oceny dokumentu NPR w wersji roboczej
- Seminarium robocze (propozycja)
- Udostępnienie oceny do konsultacji w Internecie i prezentacja na spotkaniach w ramach konsultacji NPR (do uzgodnienia z MG)
  - www.rec.org.pl   www.mg.gov.pl
- Dokument ostateczny – konferencja podsumowująca – grudzień 2002

Zamierzamy kontynuować współpracę z resortowymi zespołami programującymi. Przewidujemy dokończenie oceny NPR w wersji roboczej do końca sierpnia 2002 r. Proponujemy przedstawienie zespołom resortowym wyników oceny na zorganizowanym w tym celu seminarium roboczym. Niezależnie od tego wyniki pracy zespołu będą prezentowane w Internecie i na spotkaniach organizowanych przez stronę rządową w ramach konsultacji społecznych. W grudniu 2002 r. przewidujemy zorganizowanie konferencji podsumowującej.

Realizatorzy:

Jiri Dusik, ekspert Biura Centralnego REC - doradztwo
Małgorzata Koziarek, Dyrektor Polskiego Biura REC - koordynacja

Eksperci:

Krzysztof Kacprzyk
Zbigniew Karaczun
Andrzej Kassenberg, Przewodniczący zespołu
Urszula Rzeszot
Bożenna Wójcik